	Samostatná příloha k MPN 1 – Uvádění termínů v terminologických normách a terminologických částech předmětových norem	MPN 1/SPEJ 2
		Vydání č.: 1
		Strana/Počet stran: 1/2
Schválil: Ing. Jiří Kratochvíl, ředitel odboru technické normalizace	Datum: 2012-03-08	Podpis:

Uvádění termínů v terminologických normách a terminologických částech předmětových norem

Základní požadavky na uvádění termínů jsou obsaženy v MPN 1:2011 (Příloha C Zpracování a uvádění termínů a definic).

Z jazykového a terminologického hlediska je třeba upozornit především na tyto požadavky:

- 1. Termínem může být pouze plně spisovné pojmenování.** Profesní a slangová pojmenování do oficiální, normalizované terminologie nepatří, ani jako synonyma. V odůvodněných případech lze na existenci takovýchto pojmenování upozornit např. v poznámce.

Profesní a slangová pojmenování tvoří nespisovnou nebo hovorovou vrstvu slovní zásoby češtiny. Jejich charakteristickými znaky jsou především nesoulad s požadavky kladenými na tvoření slov v češtině, nesoulad s platnými pravidly a požadavky pravopisnými, expresivní zabarvení. Jde o vrstvu speciálních pojmenování realizovaných v polooficiálním nebo neoficiálním jazykovém styku lidí vázaných stejným pracovním prostředím nebo stejnou sférou zájmů.

Naproti tomu termíny jsou pojmenování plně spisovná, jsou součástí spisovné slovní zásoby a formálně i obsahově organicky zapadají do terminologického systému daného oboru.

- 2. Termíny se píšou s malým počátečním písmenem;** velké písmeno se používá pouze tehdy, vedou-li k tomu pravopisné důvody (tj. tam, kde se jedná o vlastní název psaný s velkým počátečním písmenem i v běžném kontextu).
- 3. Termíny se uvádějí v jejich základní gramatické podobě. To znamená**
  - **podstatná jména** v prvním pádě jednotného čísla
  - **slovesa** v infinitivu
  - **přídavná jména** v prvním pádě jednotného čísla mužského rodu

V množném čísle se termíny uvádějí pouze tehdy, existuje-li pro to nějaký závažný důvod (neexistence jednotného čísla, významové důvody apod.). Kritéria pro užití jednotného a množného čísla se v češtině a v angličtině liší, nelze proto při překladu podobu čísla mechanicky přejímat, ale je nutno vycházet z jazykových a významových kritérií uplatňovaných v češtině.

- 4. Gramatické charakteristiky,** tj. označení slovního druhu, rodu, popř. čísla, představují pro češtinu jako flektivní jazyk většinou redundantní (tj. nadbytečnou) informaci, a není proto většinou třeba je uvádět. Výjimkou bývají zpodstatnělá přídavná jména typu **dospělý, nemocný, zkoušející**, kde by mohlo dojít k záměně slovního druhu a k nejednoznačnosti. V podobných případech je vhodné slovní druh specifikovat.

Způsob řešení v angličtině (ani v jiném jazyce) není vhodné kopírovat; každý jazyk má své vlastní potřeby a požadavky vyplývající z jeho typu a struktury.

- 5. V případě terminologických synonym se vždy na prvním místě uvádí preferovaný termín a za ním se pak buď na téže řádce po středníku, nebo na dalším řádku bez interpunkce uvádějí další synonyma.** Akceptovatelné jsou obě možnosti řešení; volba většinou vychází z podoby originálu. Je však vždy nezbytné **zachovávat v celém dokumentu jednotný způsob uvádění synonym.** Čárka se k oddělování termínů nepoužívá, protože může být součástí podoby termínu. Jejich užití v odlišné funkci by tak mohlo být zavádějící.
- 6. Počet synonym v jednotlivých jazycích nemusí být (a ani nebývá) totožný.** Není proto vhodné nutit se za každou cenu k přeložení všech synonym, která uvádí text originálu. Jde pouze o uvedení funkčních (ustálených, normalizovaných) a významově adekvátních terminologických ekvivalentů. Každý z těchto ekvivalentů se uvádí pouze jednou, nikoliv vícekrát za sebou jako protějšek několika různých jinojazyčných termínů – ne tedy např. *lump ore; ore lump* → *kusová ruda; kusová ruda*, ale *lump ore; ore lump* → *kusová ruda*. Stejně tak *class limits; class boundaries* → *hranice tříd* atd.

	Samostatná příloha k MPN 1 – Uvádění termínů v terminologických normách a terminologických částech předmětových norem	MPN 1/SPEJ 2
		Vydání č.: 1
		Strana/Počet stran: 2/2

Naopak také může v češtině existovat více synonymních termínů tam, kde má originál pouze jediný termín – např. **sample** → **výběr; vzorek**.

7. Synonymy nejsou a jako synonyma nelze uvádět:

- pravopisné varianty – např. *éter // ether*
- vidové varianty – např. *odplyňování // odplynění*
- jednotné a množné číslo – např. *obsah aromatického uhlovodíku // obsah aromatických uhlovodíků*
- rozdílné slovní druhy – např. *nevýbušný // nevýbušnost; přístupný // přístupnost*
- nadřazený a podřazený termín – např. *celistvost // požární celistvost*
- termíny, které nemají totožný význam (nejsou v plném souladu s uváděnou definicí) – např. *nahodilé zatížení // vícenásobné zatížení; přístup // přístupnost*

8. **V případě víceslovných synonym se vždy každý z termínů uvádí samostatně a v plné podobě.** Nelze (jakýmkoliv způsobem) uvádět pouze ty části, jimiž se synonymní termíny liší, ani jinak termíny zkracovat. Náležité je tedy např. **patkové písmo; serifové písmo**; nikoliv *patkové písmo; serifové*; ani *patkové (serifové) písmo*. **V definicích a v dalším textu se pak už pracuje vždy pouze s preferovaným termínem, nikoliv s oběma, popř. více synonymními termíny střídavě.**

9. **Užívání závorek má svá (mezinárodně uznávaná a platná) pravidla, která je nutno dodržovat, aby byla garantována jasnost a jednoznačnost, tj. aby byla jednoznačně identifikovatelná základní podoba termínu. V závorce se uvádí pouze vypustitelná část termínu, a to na místě, kam z hlediska náležité stavby termínu v přirozeném pořádku slov patří (viz též Pořádek slov u víceslovných termínů).**

Náležité řešení je například

- proud (ochranného zařízení)
- bod indiference (operativní charakteristiky)
- (elektrická) indukce
- přeskok (na izolátoru)

10. **Synonymní termíny (ani jednotlivé výrazy, jimiž se liší) se v závorce neuvádějí.**

Nesprávné a nepřijatelné je například

- kontrola (inspekce)
- laterální rozlišení (stranové)
- agarová otiskovací hmota (hydrokoloid)

Náležité řešení je

- kontrola; inspekce
- laterální rozlišení; stranové rozlišení
- agarová otiskovací hmota; agarový hydrokoloid